

پژوهش در حیطه کودکان استثنایی ۱۸ / سال پنجم، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۴ / ۴۶۴-۴۵۱
Research on Exceptional Children, Winter 2006, Vol.18, No. 4, 451-464

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی دانش آموزان دیرآموز در مدارس تلفیقی

علی اکبر ویسمه*

(دریافت: ۸۴ / ۹ / ۸ تجدید نظر: ۸۴ / ۱۰ / ۱۹ پذیرش نهایی: ۸۴ / ۱۲ / ۳)

چکیده

پژوهش حاضر، به منظور بررسی رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان دانش آموزان دیرآموز در مدارس تلفیقی وبا استفاده از روش تحقیق همبستگی و بر روی ۱۵۴ نفر از معلمان (۱۴۱ نفر زن و ۱۳ نفر مرد) تلفیقی شهر تهران که به صورت نمونه برداری در دسترس انتخاب شده بودند، به اجرا درآمد. ابزار پژوهش عبارت بود از نگرش سنج محقق ساخته معلمان. نتایج نشان داد که ۴۱/۶ درصد از معلمان مورد بررسی نگرش منفی نسبت به آموزش تلفیقی دانش آموزان دیرآموز داشته اند. با استفاده از ضریب توافق C پیرسون مشخص شد که بین دو متغیر سابقه تدریس و تحصیلات معلمان با نگرش شان نسبت به آموزش تلفیقی همبستگی معنی داری وجود ندارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که بین نظر معلمان به "میزان تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش آموزان دیرآموز" و "مشکلات ارتباطی آنها" با نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی رابطه معنی داری وجود دارد. نهایتاً تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که رابطه متغیرهای مورد بررسی دیگر (سابقه تدریس معلمان، تحصیلات معلمان و تعداد کل دانش آموزان حاضر در کلاس) با متغیر ملاک این پژوهش (نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی) معنی دار نیست.

واژه‌های کلیدی: دانش آموز دیرآموز، آموزش تلفیقی، نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی

* پژوهشگر پژوهشگاه علوم انسانی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی (Email: aavismeh@yahoo.com)

۴۵۲ / پژوهش در حیطه کودکان استثنایی / ۱۸ / سال پنجم، شماره ۴ / زمستان ۱۳۸۴

مقدمه

در بسیاری از کشورها آموزش و پرورش به این سمت سوق داده می شود که تا حد امکان دانش آموزان دارای مشکلات خاص همچون دانش آموزان مرزی به مدارس عادی راهنمایی شوند و در مدارس عادی مانند دیگر دانش آموزان بدون مشکل به تحصیل اشتغال داشته باشند زیرا در آن صورت هم از امکانات عمومی و آموزش و پرورش عادی بهره مند می شوند و هم تحت تاثیر بر چسب استثنایی بودن و متفاوت بودن، قرار نمی گیرند. این عمل که در اصطلاح فنی عادی سازی^۱، یکپارچه سازی^۲، و یا آموزش فراگیر^۳ نام گرفته است، ساده نیست و بعضا با مسایل و مشکلات خاصی توأم است.

نتایج پژوهشی که توسط مینایی و ویسمه (۱۳۸۰) در تهران صورت گرفت نشان داد که دانش آموزان کم شنوای تلفیقی در مدارس عادی با مشکلات خاصی روبرو بودند که از آن میان می توان به کیفیت نا مطلوب خدمات معلم رابط، نگرش والدین دانش آموزان تلفیق شده، پایین بودن سطح تحصیلات معلم، عدم رضایت شغلی معلم، سابقه پایین معلم و کمبود خدمات توانبخشی اشاره نمود.

در سال تحصیلی ۷۲-۷۳ بعد از اجرای طرح سنجش کودکان آماده ورود به دبستان که یکی از پیامدهای آن تشخیص و جایگزینی دانش آموزان دیرآموز برای اقدامات آموزشی، پرورشی و بازپروری بود، منجر به تشکیل کلاسهای ضمیمه جهت این دانش آموزان در کنار کلاسهای عادی در مدارس عادی شد. این کلاسها به صورت آزمایشی با هدف کیفیت مطلوب تر آموزشی به مدت دو سال در چند شهر ایران تشکیل شد. در سال تحصیلی ۷۴-۷۵ این تلفیق دنبال شد و پس از گذشت پنج سال به دلیل بروز مشکلاتی از قبیل افزایش هزینه ها، مشکلات فضای آموزشی، ایاب و ذهاب دانش آموزان و عوارض منفی عاطفی این نوع جداسازی کلاسی، این روند متوقف گردید و بالاخره در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ با تسهیلاتی ویژه، وزارت آموزش و پرورش تصمیم گرفت ادغام دانش آموزان دیرآموز را در کلاسهای عادی و همراه با سایر همسالان دنبال نماید. (تات و هوسپیان، ۱۳۷۹)

حضور دانش آموزان مرزی در کلاسهای عادی موضوعی است که مورد توجه دست اندرکاران آموزش و پرورش در سراسر جهان بوده است و محققان کشورهای

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به.../۴۵۳

مختلف نیز در این زمینه تحقیقات بسیاری را انجام داده اند. مثلاً اپدال^۴ (۲۰۰۱) به بررسی نگرش معلمان عادی در مورد آموزش تلفیقی پرداخت و به این نتیجه رسید که ۶۰٪ از معلمان با چنین روشی موافق بودند. در عین حال که بسیاری از آنها اظهار داشتند که سبک معماری مدارس عمومی با توجه به نیازهای کودکان استثنایی باید تغییر یابد.

دانش‌آموزان دیرآموز، در کلاس‌های عادی به میزان قابل ملاحظه‌ای روابط منفی با همسالان خود را تجربه می‌کنند و به نظر می‌رسد که در این موقعیت‌ها مورد غفلت واقع می‌شوند. آنها همچنین از ازدیاد دانش‌آموزان در کلاس در رنج می‌باشند (تاکالا^۵، ۱۹۹۷).

اوا^۶ (۲۰۰۳) گزارش کرده است که عدم پذیرش شاگردان دیرآموز از طرف همسالان عادی به دلیل ضعف در عملکرد تحصیلی نیست، بلکه به این دلیل است که آنها کلاس را به هم می‌ریزند، کودکان بد و گستاخی هستند، دشنام می‌دهند و درگیر می‌شوند.

تقریباً نیمی از معلمان مورد بررسی در تحقیق تاکالا (۱۹۹۷) در فنلاند معتقد بودند که آنها به خوبی می‌توانند از پس آموزش دانش‌آموزان تلفیقی بر آیند. ۳۴ درصد از معلمان نگرش مثبتی به آموزش تلفیقی داشتند و ۲۸ درصد نسبت به فواید این برنامه شک داشتند.

یافته‌های پژوهشی آنه^۷ (۲۰۰۲) نشان داد که ۷۲٪ از معلمان، آموزش تلفیقی را برای معلم‌ها تحمیلی می‌دانند و معتقدند دانش‌آموزان استثنایی در مدارس عمومی مشکلات بزرگی دارند و بهتر است در مدارس استثنایی به تحصیل پردازند.

داشتن دانش واقعی و درست در زمینه دانش‌آموزان استثنایی و آموزش آنها، می‌تواند عاملی مؤثر بر نوع نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی باشد. نائور و میلگرام^۸ (۱۹۸۰) به این نتیجه دست یافتند که برنامه آموزشی پیش از خدمت، اطلاعات در مورد کودکان استثنایی را افزایش می‌دهد و نگرش عمومی نسبت به آنها را بهبود می‌بخشد. اگر چه برخی از مربیان بر اهمیت تجربه مستقیم با کودکان استثنایی در تغییر نگرش‌های قالبی و منفی تأکید می‌ورزند. (بگاب^۹، ۱۹۷۰ - هرینگ، اشترن و کروئیک سنگ^{۱۰}، ۱۹۵۸، نقل از نائور و میلگرام، ۱۹۸۰)

به طور خلاصه هدف این پژوهش عبارت است از :
بررسی عوامل مؤثر بر نگرش معلمان نسبت به دانش‌آموزان مرزی در مدارس تلفیقی، به عبارت دیگر، این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که:
اولاً معلمان این مدارس چه نگرشی نسبت به آموزش تلفیقی کودکان مرزی دارند؟
ثانیاً، عوامل مؤثر بر این نگرش کدامند؟
منظور از مدارس تلفیقی، مدارس هستند که یک یا چند دانش‌آموز مرزی یا دیرآموز در آنها مشغول به تحصیل هستند.

سؤالات تحقیق

- ۱) معلمان دانش‌آموزان مرزی، نسبت به تلفیق آنها با دانش‌آموزان عادی چه نگرشی دارند؟
- ۲) آیا بین سابقه تدریس معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟
- ۳) آیا بین تحصیلات معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟
- ۴) آیا بین نظر معلمان نسبت به میزان تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟
- ۵) آیا بین تعداد کل دانش‌آموزان حاضر در کلاس و نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟
- ۶) آیا بین نظر معلمان نسبت به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی رابطه وجود دارد؟

روش

روش تحقیق حاضر، روش تحقیق همبستگی است.
جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به ۴۵۵/۰

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه معلمان تلفیقی شهر تهران هستند که در سال تحصیلی ۸۳-۸۴ در مقطع ابتدایی مشغول به تدریس بودند. برای انتخاب نمونه، ابتدا از بین مناطق نوزده گانه شهر تهران، پنج منطقه به صورت تصادفی انتخاب شد. با استفاده از روش تمام شماری کلیه معلمان تلفیقی این مناطق انتخاب شدند. تعداد کل آزمودنیهای این پژوهش ۱۵۴ نفر بودند.

جدول ۱- توزیع فراوانی معلمان دانش آموزان مرزی به تفکیک جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۱۴۱	۹۱/۶
مرد	۱۳	۸/۴
جمع	۱۵۴	۱۰۰

همان گونه که از جدول فوق بر می آید تعداد کل معلمان مورد بررسی ۱۵۴ نفر می باشد که از این تعداد ۱۴۱ نفر زن (یعنی ۹۱/۶ درصد) و ۱۳ نفر مرد (۸/۴ درصد) بوده اند.

یادآوری می گردد که آمار دقیق دانش آموزان مرزی حاضر در مدارس عادی در هیچ جایی درج نشده است ولی بنا به گفته مسئول آموزش تلفیقی دانش آموزان مرزی، حدود ۵۰۰ دانش آموز مرزی در مدارس عادی شهر تهران مشغول به تحصیل اند. معلمان مورد بررسی در پنج پایه ابتدایی مشغول به تدریس بوده اند.

ابزار پژوهش

متناسب با سؤالات پژوهش، یک پرسشنامه نگرش سنج طراحی گردید. این پرسش نامه شامل دو قسمت می باشد: قسمت اول جهت جمع آوری اطلاعات جمعیت شناختی و قسمت دوم به منظور بررسی نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی تنظیم گردید.

در قسمت اول این پرسش‌نامه مواردی همچون میزان تحصیلات، تعداد دانش‌آموزان حاضر در کلاس، سابقه تدریس و پایه تدریس ذکر گردیده است و قسمت دوم آن دربرگیرنده ۱۵ گویه است که با هدف بررسی نگرش معلمان تدوین شده است. این گویه‌ها، براساس پرسشنامه‌های موجود و مصاحبه با بیست تن از معلمان که با دانش‌آموزان مرزی در ارتباط بودند، بدست آمده است و به تأیید چهار کارشناس رسیده است. گویه‌های شماره‌های ۱۶ تا ۱۹، به منظور بررسی نقطه نظرات معلمان در مورد محتوای کتابهای درسی، استفاده از ابزار کمک آموزشی و تناسب فضای کلاس با تعداد دانش‌آموزان تهیه شده است و از گویه‌های شماره ۲، ۶، ۹، ۱۰ و ۱۲ به منظور بررسی نقطه نظرات معلمان در مورد مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان استفاده شده است. این عبارات براساس مقیاس درجه‌بندی ۵ امتیازی لیکرت تدوین گردید. ضریب همسانی درونی ۱۵ گویه مقیاس با استفاده از فرمول آلفای کرنباخ برآورد گردید که مقدار آن برابر با ۰.۸۴ است. ضریب پایایی مقیاس با روش دو نیمه کردن گاتمن ۰.۷۳ به دست آمد.

در این مقیاس، تناسب گویه‌های مثبت و منفی رعایت شد که این امر به پایین آمدن خطاهای ناشی از آمایه پاسخ مقبولیت اجتماعی، آمایه پاسخ تصدیق و توافق با عبارات-بدون توجه به محتوای آن-بنا به نظر کلاین^{۱۱} (۲۰۰۰) پایین خواهد آمد (نقل از مینایی و ویسمه، ۱۳۸۰).

شیوه اجرا

پس از تنظیم نهایی ابزار پژوهش، جهت اخذ مجوز به سازمان آموزش و پرورش تهران مراجعه گردید با دریافت معرفی‌نامه از سازمان و پس از آن مناطق مختلف آموزش و پرورش تهران، با کلیه مدارس ۵ منطقه منتخب، به صورت تلفنی ارتباط برقرار شد. در مرحله بعد به آن دسته از مدارسی که دانش‌آموز مرزی داشتند مراجعه شد و ابزار مورد نظر در اختیار معلمان قرار گرفت. پس از تکمیل پرسشنامه توسط معلمان، نسبت به جمع‌آوری آنها اقدام گردید.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در دو قسمت (۱) توصیفی و (۲) استنباطی ارائه می‌گردد:

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به ۴۵۷٪

۱) تحلیل توصیفی: ابتدا توزیع فراوانی میزان تحصیلات معلمان دانش‌آموزان

مرزی در قالب جدول آرایه می‌گردد:

جدول ۲- توزیع فراوانی معلمان دانش‌آموزان مورد بررسی به تفکیک سطح تحصیلات

درصد فراوانی تراکمی	درصد فراوانی نسبی	فراوانی	شاخصهای آماری میزان تحصیلات
۴۴/۲	۴۲/۲	۶۵	دیپلم
۷۷/۳	۳۵/۱	۵۴	فوق دیپلم
۱۰۰	۲۲/۷	۳۵	لیسانس
—	۱۰۰	۱۵۴	جمع

با توجه به داده‌های جدول ۲، ۶۵ معلم دارای مدرک دیپلم (۴۲/۲ درصد) ۵۴ معلم دارای مدرک فوق دیپلم (۳۵/۱ درصد) و ۳۵ معلم دیگر دارای مدرک لیسانس بوده‌اند (یعنی ۲۲/۷ درصد). قابل یادآوری است که مدرک ۷۷/۳ درصد از معلمان مدرکی پایین‌تر از لیسانس داشته‌اند.

متغیر مورد بررسی دیگر در این پژوهش، متغیر سابقه تدریس بوده است که در زیر به آن اشاره می‌شود.

جدول ۳- توزیع فراوانی معلمان به تفکیک سابقه تدریس

درصد فراوانی تراکمی	درصد فراوانی نسبی	فراوانی	شاخصهای آماری سابقه تدریس
۱/۹	۱/۹	۳	تا ۵ سال
۳۲/۵	۳۰/۵	۴۷	بین ۶ تا ۱۰ سال
۷۲/۱	۳۹/۶	۶۱	بین ۱۱ تا ۱۵ سال
۱۰۰	۲۷/۹	۴۳	۱۵ سال و بالاتر
—	۱۰۰	۱۵۴	جمع

داده‌های جدول ۳ حاکی از آن است که ۳۹/۶ درصد از معلمان مورد بررسی (بالاترین درصد) دارای سابقه ای بین ۱۱ تا ۱۵ سال بوده‌اند و تنها ۱/۹ درصد آنها

سابقه‌ای کمتر از ۵ سال داشته‌اند. در ادامه، نتایج توصیفی مربوط به وضعیت نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی ارائه می‌گردد.

در جدول ۴، به بررسی تعداد و فراوانی دانش‌آموزان (اعم از عادی و مرزی) حاضر در کلاس آورده شده است. به عبارت دیگر این جدول نشان می‌دهد که در کلاسی که دانش‌آموزان مرزی تلفیق شده‌اند، در مجموع چند دانش‌آموز مشغول به تحصیل هستند.

جدول ۴- توزیع فراوانی تعداد دانش‌آموزان کلاسی که کودکان مرزی را در خود جای داده‌اند.

تعداد دانش‌آموزان کلاس	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
۲۵-۲۰ نفره	۴	۲/۵	۲/۵
۳۰-۲۶ نفره	۲۹	۱۹/۱	۲۱/۶
۳۵-۳۱ نفره	۶۵	۴۲/۳	۶۳/۹
۴۰-۳۶ نفره	۳۴	۲۲/۱	۸۶
۴۱ نفره به بالا	۳	۲	۸۸
نا مشخص	۱۹	۱۲	۱۰۰

همان‌گونه که از جدول فوق برمی‌آید، ۴۲/۳ درصد از کلاس‌هایی که دانش‌آموزان مرزی در آنها مشغول به تحصیل هستند ۳۱-۳۵ نفره هستند. ۲۲/۱ درصد از این کلاس‌ها، نیز ۳۶-۴۰ نفره هستند و درصد کمی از این کلاس‌ها (۲/۵ درصد) ۲۰-۲۵ نفره بوده‌اند. در مجموع ۶۶/۴ درصد دانش‌آموزان در کلاس‌های ۳۱ نفره به بالا تحصیل می‌کنند.

در جدول ۵، به وضعیت نگرش معلمان به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی پرداخته می‌شود:

جدول ۵- توزیع فراوانی معلمان مورد بررسی به تفکیک سطوح نگرش نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی

سطح نگرش	فراوانی	درصد فراوانی نسبی
منفی	۶۴	۴۱/۶
مثبت	۹۰	۵۸/۴
جمع	۱۵۴	۱۰۰

داده‌های جدول بالا بیانگر این نکته است که ۴۱/۶ درصد از معلمان نگرش منفی نسبت به آموزش تلفیقی کودکان مرزی داشته‌اند و ۵۸/۴ درصد آنها دارای نگرش مثبت

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به ۴۵٪

به این شکل از آموزش بوده‌اند. لازم به ذکر است که جهت تعیین نگرش مثبت و منفی از نقطه برش ۴۵ استفاده گردید به عبارت دیگر آندسته از معلمانی که نمره کمتر از ۴۵ بدست آوردند، دارای نگرش منفی و آن گروهی که ۴۵ یا بیشتر بدست آوردند دارای نگرش مثبت محسوب شدند. انتخاب نقطه برش ۴۵، بر این اساس صورت گرفته است که پرسشنامه دارای ۱۵ گویه است و بالاترین امتیازی که هر شخص می‌تواند بگیرد ۷۵ است و حداقل امتیازی که هر فرد می‌تواند بگیرد، ۱۵ است چنانچه شخصی در همه گویه‌ها گزینه بی‌نظر را انتخاب کند نمره او ۴۵ بدست می‌آید.

جهت بررسی معنی داری تفاوت دو نسبت موجود در جدول شماره ۴، از آزمون معنی دار بودن تفاوت بین دو نسبت مستقل استفاده شد. Z محاسبه شده در این آزمون عبارت بود از $2/11$ که از Z جدول در سطح $0/05$ که برابر $1/64$ است، بیشتر است. به این ترتیب نتیجه گرفته می‌شود تفاوت بین دو نوع نگرش معنی دار است.

جهت پاسخدهی به سوال شماره ۴ پژوهش، گویه ای تحت عنوان "محتوای کتاب‌های درسی با شرایط دانش‌آموزان مرزی متناسب است" در ابزار پژوهش گنجانده شد. در زیر نظر معلمان درباره این عبارت ارایه می‌گردد:

جدول ۶- توزیع فراوانی پاسخ معلمان به عبارت محتوای کتاب‌های درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی متناسب است^۱

نظر	فراوانی	درصد فراوانی نسبی	درصد فراوانی تراکمی
مخالف	۴۰	۲۶	۲۶
کاملاً مخالف	۸۱	۵۲/۶	۷۸/۶
بی‌نظر	۱۳	۸/۴	۸۷
موافق	۱۵	۹/۷	۹۶/۸
کاملاً موافق	۱۵	۳/۲	۱۰۰
جمع	۱۵۴	۱۰۰	—

با توجه به داده‌های مندرج در جدول فوق ۱۲۱ نفر در پاسخ به عبارت مذکور پاسخ مخالف و کاملاً مخالف داده‌اند. به عبارت دیگر ۷۸/۶۰ درصد از کل معلمان مورد مطالعه، معتقد بوده‌اند که محتوای کتاب‌ها متناسب با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی

نیست. تنها ده درصد معتقد بوده اند که محتوای کتاب‌های درسی با شرایط ذهنی این دانش‌آموزان متناسب است.

جهت بررسی مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی با همسالان عادی شان، از پاسخ‌هایی که معلمان به ۵ گویه ۲، ۶، ۹، ۱۰ و ۱۲ داده‌اند، استفاده شده است. از آنجا که گویه‌ها پنج گزینه‌ای هستند، بالاترین امتیازی که به هر گویه داده می‌شود پنج است و بالاترین امتیازی که در پنج گویه می‌توان داد ۲۵ می‌باشد. نقطه برش عدد ۱۵ در نظر گرفته شد. نمرات پایین‌تر از ۱۵، به معنای عدم وجود مشکلات ارتباطی و نمره پایین‌تر از آن به معنای وجود مشکلات ارتباطی تلقی شده است.

جدول ۷- توزیع نظر معلمان در زمینه مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی

روابط بین فردی	فراوانی	درصد فراوانی
مشکل دارد	۸۰	۵۱/۹
مشکل ندارد	۷۴	۴۸/۱
جمع	۱۵۴	۱۰۰

جدول بالا نشان می‌دهد که ۵۱/۹ درصد از دانش‌آموزان، از نظر معلمان مشکلات ارتباطی با سایر همکلاسی‌هایشان داشته‌اند و ۴۸/۱ درصد از آنها با هم کلاسی‌های خود از نظر ارتباطی مشکلی ندارند. نسبت‌های فوق با استفاده از آزمون معنی‌داری تفاوت بین دو نسبت مورد بررسی قرار گرفت. Z به دست آمده از این آزمون برابر با ۰/۴۸ بود که با توجه به این که Z محاسبه شده از Z بحرانی (۱/۶۴) کوچکتر است چنین نتیجه گرفته می‌شود که تفاوت بین دو نسبت معنی‌دار نیست.

(۲) تحلیل استنباطی:

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به ۴۶۱/۰

برای بررسی رابطه سابقه تدریس معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که ضریب بدست آمده عبارت است از ۰/۱۹- که این میزان رابطه معنی‌دار نیست.

در عین حال جهت بررسی رابطه تحصیلات معلمان و نگرش آنها نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی از ضریب توافق C پیرسون استفاده شد که ضریب بدست آمده عبارت بود از ۰/۰۳، این ضریب بدست آمده نشان از عدم رابطه بین دو متغیر مذکور دارد.

برای بررسی رابطه بین نگرش معلمان به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی با نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی دانش‌آموزان مرزی از ضریب توافق C پیرسون استفاده شد که ضریب بدست آمده (۰/۲۱) نشان از رابطه معنی‌دار بین دو متغیر مذکور دارد.

برای بررسی میزان تاثیر متغیرهای مختلف بر نگرش معلمان از روش‌های آماری رگرسیون لجستیک استفاده گردید. متغیرهای سابقه تدریس، سطح تحصیلات معلم، نگرش معلمان به میزان تناسب محتوای کتب درسی، تعداد دانش‌آموزان کلاس، نگرش معلمان به مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی وارد معادله شدند. از آنجا که در این روش آماری متغیر وابسته باید دو مقوله‌ای باشد، در اینجا نگرش معلمان به دو مقوله مثبت و منفی تقسیم شده است.

جدول ۸- برونداد انتخاب متغیرها

متغیر	ضریب متغیرها	انحراف معیار	Wald*	درجه آزادی	سطح معناداری	ضریب همبستگی
سابقه تدریس	-۰/۰۱	۰/۲۲	۰/۰۰	۱	۰/۹۵	۰/۰۰۰
سطح تحصیلات	-۰/۱۵	۰/۲۲	۰/۴۴	۱	۰/۵۰	۰/۰۰۰
میزان تناسب...	۰/۵۳	۰/۱۹	۷/۱۵	۱	۰/۰۰۷	۰/۱۵۷
تعداد دانش‌آموزان..	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۱	۰/۸۸	۰/۰۰۰
مشکلات ارتباطی	۰/۵۶	۰/۱۸	۷/۵	۱	۰/۰۰۵	۰/۱۹
مقدار ثابت	-۰/۰۹	۱/۷۲	۰/۰۰۲	۱	۰/۹۵	----

*Wald: مقدار آماره آزمون Wald برای پی بردن به معنی‌داری ضرایب B متغیرها

داده‌های مندرج در جدول شماره ۸ حکایت از آن دارد که با توجه به مقادیر بسیار پایین می‌توان چنین گزارش کرد که معنی داری ضرایب بدست آمده بسیار پایین است. بااستثنای دو متغیر که همبستگی مثبت معنی دار ولی پایین با متغیر ملاک دارند (میزان تناسب محتوای کتب درسی (۱۵۷٪) و مشکلات ارتباطی (۱۹٪). سایر متغیرها با متغیر ملاک همبستگی ندارند. به عبارت دیگر، نگرش موجود معلمان نسبت به آموزش تلفیقی متأثر از عواملی است که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته اند.

بحث و نتیجه گیری

داده‌ها حکایت از آن دارد که ۴۱/۶ درصد از معلمان مورد بررسی نسبت به آموزش تلفیقی نگرش منفی داشته اند که صرف نظر از اینکه این نگرش منفی محصول چه عواملی است، مطمئناً اثرات سوئی بر فرایند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان مرزی خواهد داشت.

نتیجه قابل تامل دیگر از داده‌های توصیفی مخالفت ۷۸/۶ درصد از معلمان نسبت به تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی است که نشان از تقلای معلمان از تدریس و عدم دریافت باز خورد مثبت از طرف یادگیرندگان است که این امر می‌تواند تجربه تلخ ناکامی را در دانش‌آموزان مرزی روزافزون کند.

زمانی که صحبت از توفیق طرح آموزش تلفیقی می‌شود، نقش همکلاسی‌های عادی را به هیچ وجه نمی‌توان نادیده گرفت. در این پژوهش مشخص شد که ۵۱/۹ درصد از معلمان بر این باور بوده‌اند که دانش‌آموزان مرزی با هم کلاسی‌های عادی خود مشکلات ارتباطی دارند. ضمناً رابطه معنی‌داری نیز بین نگرش معلمان نسبت به آموزش تلفیقی و نگرش آنها به وجود یا عدم مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان مرزی مشاهده شد. با استناد به این یافته‌ها، می‌توان از ارتباط تنگاتنگ عوامل مختلف در توفیق طرح تلفیق مطمئن بود. یعنی حذف مشکلات ارتباطی می‌تواند به بهبود نگرش در بین معلمان منجر شود و بدین وسیله بر کارآمدی طرح تلفیق بیافزاید.

عباسعلی قره شیران (۱۳۸۰) نیز گزارش کرده است که دانش‌آموزان دیرآموز سازگاری اجتماعی پایین‌تری نسبت به دانش‌آموزان عادی دارند. البته این سوال

رابطه برخی عوامل با نگرش معلمان نسبت به ۴۶۳/۰

همچنان باقی است که وجود مشکلات ارتباطی را باید به دانش‌آموزان مرزی نسبت داد یا به دانش‌آموزان عادی؟

اوا (۲۰۰۳) گزارش کرده است که عدم پذیرش شاگردان دیرآموز از طرف همسالان عادی به دلیل ضعف در عملکرد تحصیلی نیست بلکه به این دلیل است که آنها کلاس را به هم می‌ریزند، کودکان بد و گستاخی هستند، دشنام می‌دهند و درگیر می‌شوند.

در ارتباط با سوال شماره ۲ و ۳ تحقیق، می‌توان گفت که رابطه معنی‌داری بین دو متغیر سابقه تدریس و تحصیلات معلمان با نگرش‌شان نسبت به آموزش تلفیقی وجود ندارد. اگر چه ۴۱/۶ درصد از معلمان نگرش منفی داشته‌اند ولی با متغیرهای مذکور مرتبط نیستند. نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که ضریب همبستگی نگرش معلمان به آموزش تلفیقی با نگرش آنها به تناسب محتوای کتب درسی با شرایط ذهنی دانش‌آموزان مرزی برابر با ۰/۱۵۷ است. این ضریب از همه ضرایب همبستگی گزارش شده، بیشتر دیده شد.

در مورد تعداد دانش‌آموزان حاضر در کلاس، همان گونه که در قسمت یافته‌ها مطرح شد، ۶۴/۴ درصد از کلاس‌هایی که دانش‌آموزان مرزی در آنها مشغول به تحصیل هستند، ۳۱-۴۰ نفره هستند. در این خصوص، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که بین این متغیر و نگرش معلمان رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بدون شک نگرش به هر موضوعی، متغیر بسیار پیچیده‌ای است که می‌تواند متاثر از عوامل متعددی باشد که بررسی آنها در یک پژوهش به سختی اتفاق می‌افتد. ولی از آنجایی که دانش‌آموزان مرزی در مدارس تلفیقی با مشکلات ارتباطی روبرو هستند، ایجاد و یا تقویت مراکز مشاوره این مدارس ضروری است. در عین حال که جهت برطرف کردن این مشکلات نیاز است تا معلمان با شیوه‌های تغییر رفتار آشنا شوند آموزش مهارت‌های اجتماعی نیز می‌تواند برای دانش‌آموزان مرزی مفید فایده باشد. تالیف و یا طراحی کتاب‌های کمک آموزشی بیشتر و یا تجهیز مدارس به ابزارهای کمک آموزشی و کمک درسی می‌تواند معلمان را در آموزش محتوای دروس به این دانش‌آموزان یاری دهد.

یادداشت‌ها

- | | |
|------------------|----------------------------------|
| 1) Mainstreaming | 2) Integration |
| 3) Inclusion | 4) Opdal |
| 5) Takala | 6) Eva |
| 7) Anne | 8) Naor & Milgram |
| 9) Bogab | 10) Haring, Stern & Quirck sheng |
| 11) kline | |

منابع

تات، محمد رضا؛ هوسپیان، آلیس (۱۳۷۹). آموزش و پرورش تلفیقی دانش‌آموزان دیرآموز. تهران: انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، پژوهشکده کودکان استثنایی.

عباسعلی قره شیران، زهرا (۱۳۸۰). بررسی مقایسه‌ای پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دیرآموز پایه اول ابتدایی با آموزش ویژه و دانش‌آموزان دیرآموز با آموزش عادی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.

مینایی، اصغر؛ ویسمه، علی اکبر (۱۳۸۰). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌شنوای تلفیقی. پژوهش انجام شده و چاپ شده در پژوهشکده کودکان استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور.

- Anne, H. (2002). Teachers attitudes toward the integration of disabled students into their classrooms. *Teaching Exceptional Children*, 3, (45), 95-110.
- Eva, Bosca (2003). School adjustment of borderline intelligence pupils. summary of doctoral thesis. university of Cluj-Napoca. Faculty of psychology and education sciences.
- Naor, M. & Milgram, R. M. (1980). Two preservice strategies for preparing regular class teachers for mainstreaming. *Exceptional Children*, 47, 2, pp 126-130.
- Opdal, Liv radi (2001). Teachers opinions about inclusion : A pilot study in a Palestinian contex. *International Journal of Disability, Development, and Education* , 48 (2) 143-163.
- Takala, Margaret (1997). Towards inclusive Schooling. *British Journal of Special Education*, 24, (1), 3-6.